

Rektor

Dato
01.04.2020

Notat

Til: Unit

Kopi til:

Fra: Prorektor for Forskning

Høringssvar fra NTNU - Innspill til Unit om rapport om lisensiering og videre arbeid med åpen Tilgang

NTNU takker for muligheten til å kommentere både Kiellands rapport og det generelle arbeidet med åpen tilgang. Vi ønsker med dette å komme med noen merknader til rapporten og noen innspill til det videre arbeidet.

Rettighets- og lisensspørsmål ved åpen publisering

Rapporten er grundig, velskrevet og fylt med gode betraktninger vi stiller oss bak. En samlet beskrivelse og vurdering av de forskjellige lisensene norske forskere blir bedt om å ta stilling til er av stor verdi for institusjonene. Bestillingen fra Unit begrenset seg til lisensiering av vitenskapelige publikasjoner, og innenfor det mandatet leverer rapporten et viktig bidrag til å heve kompetansen på og interessen for lisensieringss spørsmål i sektoren. Det er likevel noen momenter som ikke er dekket i rapporten eller som fortjener mer oppmerksomhet.

1. Spørsmål om åpen tilgang er større enn det som dekkes av rapporten. Som institusjon er NTNU i gang med å utforme politikk og retningslinjer for åpen tilgang ikke bare til våre vitenskapelige publikasjoner, men også forskningsdata, metodebeskrivelser, læringsressurser, faglig formidling og annen produksjon som er et resultat av ansettelsesforholdet til universitetet. Særlig i produksjon av utdannings- og formidlingsmateriale, som ofte benytter seg av elementer hentet fra andre kilder, er det en utfordring å tilgjengeliggjøre arbeidet med en passende lisens uten å gå på tvers av eksisterende opphavsrett. En juridisk avklaring av lisensspørsmål vil være nødvendig for flere områder enn bare publikasjoner.

Postadresse

7491 TRONDHEIM

Org.nr. 974 767 880

E-post:

postmottak@ntnu.no

<http://www.ntnu.no>**Besøksadresse**Høgskoleringen 1,
Hovedbygningen**Telefon**

+47 73 59 50 00

Telefaks

+47

Saksbehandler

Rune Brandshaug

2. Rapporten tar i liten grad hensyn til hva som er gjeldende praksis innen feltet den dekker – det foreligger ingen vurderinger om tilgjengeligheten av publiseringskanaler som tilbyr den lisensen som anbefales, eller hva som er de vanligste lisensene i publiseringskanalene som benyttes av norske forskere. Dette har kanskje lite å si for de prinsipielle avveiningene, men realiteten er at CC-BY er den dominerende lisensen som tilbys norske forskere, mens kun en liten brøkdelen av publiseringskanalene gir mulighet til å bruke Kiellands foretrukne CC-BY-ND-lisens. Om konklusjonen er at CC-BY kan by på problemer i møte med norsk opphavsrettslig lovgivning risikerer vi å få problemer i møte med forskere som publiserer med det som er en *de facto* standardlisens for vitenskapelige publikasjoner i verden i dag.
3. I forlengelsen av dette kommer også spørsmål om hvordan lisensiering av arbeid som er et resultat av samarbeid på tvers av institusjoner skal foregå. Særlig sampublisering på tvers av landegrenser (og dermed også jurisdiksjoner) innebærer at retningslinjer for lisensiering ikke utelukkende kan leses i lys av et enkelt lands opphavsrettslige bestemmelser. I praksis betyr dette at norske forskere i stor grad må forholde seg til gjeldende lisensieringspraksis internasjonalt, uavhengig av hvordan vi mener en lisens som CC-BY skal tolkes i en norsk juridisk kontekst. Å kreve at norske forskere skal insistere på en bestemt lisens (CC-BY-ND som foreslått i rapporten, eller til og med en egen norsk åpen lisens som foreslått av Kielland i hans muntlige framlegg av rapporten) vil i praksis gjøre det svært vanskelig å sampublisere internasjonalt, noe som vil gå på tvers av en offentlig politikk om å øke norsk internasjonal sampublisering.
4. Spørsmålet om institusjonenes instruksrett i arbeidet med åpen tilgang blir grundig diskutert i rapporten, som konkluderer med at det kan være en konflikt mellom krav om åpen tilgjengeliggjøring og den akademiske frihet. Siden utgivelsen av rapporten har NOU 2020:3 om ny universitets- og høyskolelov kommet. Den konkluderer i spørsmålet om akademisk frihet med at spørsmålet om åpen publisering i liten grad var et tema da loven forrige gang ble revidert, men at utviklingen innen feltet peker mot at slik publisering både er mulig, og ønskelig, innenfor eksisterende lovverk:

«Utvalget mener formuleringen likevel ikke er til hinder for at institusjonene kan pålegge sine ansatte å publisere åpent. Utvalget mener det er en god løsning å regulere dette spørsmålet i retningslinjer for åpen publisering ved institusjonene og eventuelt også i arbeidsavtalene til de faglig ansatte, slik at det klart fremgår at de ansatte som hovedregel skal publisere åpent.»

Med inngåelsen av avtaler om åpen publisering med forlagene til de viktigste publiseringskanalene for norsk forskning, også innenfor fagfelt som i mindre grad har gode alternativer for åpen publisering, anser NTNU at det ikke foreligger særlige begrensninger på forskeres mulighet til å publisere med en åpen lisens, og vi synes derfor at betraktningene fra lovutvalget er gode.

Arbeidet med åpen tilgang

Som det bør være klart av punktene over mener NTNU at arbeidet med åpen tilgang har større omfang enn bare vitenskapelige publikasjoner. Forskere og forskningsinstitusjoner forventes i økende grad å tilgjengeliggjøre andre deler av sin produksjon, og ved NTNU mener vi også at slik tilgjengeliggjøring er i tråd med vårt samfunnsoppdrag og god vitenskapelig praksis. Utviklingen i retning åpen vitenskap er rask, og det er viktig at forsknings- og utdanningsinstitusjoner koordinerer sine politikker, retningslinjer og rutiner slik at forskere og andre faglige ansatte møter samme forventninger uavhengig av institusjonell tilknytning.

Regulerende myndighet bør ta en del av ansvaret med å koordinere dette arbeidet, gjennom å utarbeide gode prinsipielle og praktiske retningslinjer for lisensiering og tilgjengeliggjøring av alt akademisk arbeid. Vi anser altså at arbeidet med lisensiering av vitenskapelige publikasjoner bare utgjør startskuddet for en mer helhetlig prosess med å modernisere sektorens holdning til tilgang, bruk og gjenbruk av resultater av offentlig finansiert virksomhet. Unit kan også bidra i arbeidet med å gjøre flere norske vitenskapelige publiseringskanaler åpne.